

heel andere zijde, welke de broeders blijkbaar niet zien, welke althans in hun artikel niet naar voren treedt. Ik wil niet gaarne ontkennend Gereformeerd leven (zoo het dit tenminste is) in den grond trappen, maar toch zulk jong leven moet van den aanvang af in het rechte spoor geleid worden, wil men naderhand niet allerlei wonderlijke of bedenkelijke zich „Gereformeerd” noemende gewassen zien tieren. Zoo zijn er reeds in onzen eigen kerkelijken tuin hier te lande. Maar nu over dezen Londenschen tuin. De broeders — en ik verwonder mij, ziende de namen van het comité — schrijven, of laten schrijven, alsof er gansch geen principiële zijde aan deze zaak zit, alsof een kerk te stichten zoo alleenlijk maar onze zaak ware, die wij doen als wij dat goed vinden. Er is in dit artikel iets alsof kerk-stichten of dit voorbereiden ons liefhebberij-werk is. Eerst wordt in dit artikel gesproken over de Nederlandsche nationaliteit der Londensche broeders en het behouden daarvan. Goed, maar dit beslist nog niet over het insteunen van een kerk. Er zijn hier te lande vele broeders en zusters van Fransche, Engelsche, Duitse, Amerikaansche, Belgische nationaliteit geweest, in vroeger en later tijd, die leden werden onzer Nederlandsche Gereformeerde kerken, onderscheidene broeders werden zelfs predikers. Dan gaat het artikel over de kerkelijke belangen van deze mannen en vrouwen van Nederlandschen stam in Londen, aldus voort (ik maak tusschen haakjes eenige kantteekeningen):

„De Gereformeerde kerken willen hen gaarne blijven beschouwen in het grooter verband van ons Gereformeerd kerkelijk leven.” (De laatste gehouden Synode onzer kerken onthield zich van zulk een uitspraak of zulk een advies, Acta art. 65, v. L.) „Ongaarne geven we hen prijs, ook niet aan een kerkelijk leven in het buitenland, voor zoover dit daar te vinden is.” (Waarom? v. L.) Dan over degenen, die slechts korten tijd in Londen verbleef houden: „Zeker, zij kunnen wellicht elders kerken vinden, waar het Evangelie wordt gepredikt. Maar er is toch voor een Christen meer noodig dan dat hij af en toe „ter kerke” kan gaan. De kerk moet hem zijn de Gemeenschap der geloovigen, waar hem Woord en Sacrament wacht”. (Het gaat dus om organisatie eener eigen kerk, v. L.) „En wanneer hij (zij), meervoud, naar het verband? v. L.) ons land verlaat, dan moet hij toch niet het gevoel hebben, dat de band tot (sic! v. L.) de kerk wordt verbroken. De kerken mogen hen niet loslaten, die in den vreemde hun bestaan zoeken.” (Band met welke kerken? Daarom vroeg Zeeland om advies aan de jongste Generale Synode, v. L.) „In ons land — zoo wordt verder in het artikel meegedeeld — is een Comité opgericht „om de kerkelijke belangen”, „dezer verstrooide Hollandsche Gereformeerden in Londen” te behartigen.” (Weer zoo’n buitenkerkelijk Comité, dat „kerkelijke” belangen zal behartigen! v. L.) Dit Comité zendt eens per maand een predikant naar Londen „om voor hen op te treden”. (In wat kwaliteit? v. L.) Er zijn, zoo wordt meegedeeld, in Londen geloovigen met wie aanraking kan worden

gezocht”. Deze Hollandsche Gereformeerden — zoo gaat het artikel voort — leven niet als de verstrooide in Indië alleen in de bosschen, of als die in Frankrijk onder de Roomschen. (Precies zoo, v. L.) De prediking van het Evangelie des Kruises kan — zoo getuigt het Comité met dank aan God — „van vele kansen in Engeland gehoord worden”.

Nu, zou men zeggen, is de conclusie dan ook gauw getrokken. Vooral als men in aanmerking neemt, dat het hier in dit stuk altijd nog gaat over die maar tijdelijk in Londen verkeerenden. Maar neen, nu volgt er een andere conclusie. Tegenover die kerken waar het Evangelie des kruises gepredikt wordt, met dank aan God van het Comité, staat, zegt het Comité, „allereerst de mogelijkheid om een kerk te vinden, waar men voor het Gereformeerde beginsel aansluiting vindt”. (Heft die „mogelijkheid” den plicht van het zoeken op? En is de mogelijkheid van het vinden hier uitgesloten? Denk aan de vele duizenden Schotten in Londen, afkomstig van kerken waarmee wij in correspondentie staan. Men vrage daar advies, zoo men het zelf niet vinden kan, v. L.) „In de tweede plaats — zoo vervolgt het Comité — is het bezwaar, dat men zelf op zoek moet gaan. Men wordt niet opgezocht.” (Is dat een „bezwaar”, dat men zelf op zoek moet gaan? Onze Belijdenis spreekt van een „zich voegen” bij de kerk, dat is toch altijd zeker de plicht van een Gereformeerde om „op zoek te gaan” en niet mee te gaan met ieder, die ons opzoekt. Ook heet het, dat zoo „meer een persoonlijke dan een kerkelijke relatie” ontstaat door die aansluiting bij een Engelsche kerk. (Dat is wat men er zelf van maakt, v. L.)

Tenslotte heet het, dat zij „geen contact behouden met het kerkelijk leven hier te lande”. (Als ze door een kort verblijf in Londen dat al zoo spoedig verliezen, was dat verband ook al niet al te sterk! v. L.) Dus, after all, zal het toch wel gaan om hen die langer in Engeland blijven. Maar nu wil ik vragen: Hebben we daarin niet Gods leiding te erkennen? „Gij hebt, o, albestierend Koning” en wat daar meer volgt. Als we door Gods voorzienig bestel daar geplaatst zijn, dan hebben we van God ook een roeping mee gekregen. Een roeping voor de Christenen daar in die omgeving levende, om, zoo immer mogelijk, met hen de Kerk des Heeren tot openbaring te brengen, de gemeenschap der heiligen daar te betrachten, een zoutend zout juist ook voor het kerkelijke leven daar te zijn. Het zijn geen massa vluchtelingen, een eenheid, die zich gereed houdt om terug te keeren.

Prachtig, dat men een Hollandsche Christelijke vereniging opricht, uitstekend voor meer dan één doel! Maar de behartiging der „kerkelijke” belangen, en daar gaat het hier toch over, is iets anders. Afgezien nog van de mogelijkheid, zoo niet de onmogelijkheid, om geregeld elken Zondag saam te komen — want als maar eens in de maand een prediker uit Nederland komt, zijn de „kerkelijke” belangen dezer menschen ook nog niet veel geholpen; en afgezien van al de narigheid voor personen en gezinnen aan dit bijna onmogelijk geregeld saam-

de plaatsing aan de Cellebroersgracht van een sierlijke hardsteen poort, die bekroond was met een opengeslagen Bijbel, waarin men las: „SCRUTAMINI SCRIPTA” en daaronder, op een rechthoekig vlak, dat geflankeerd was door de wapens van Holland en Leiden: „COLLEGIUM THEOLOGICUM ILLUSTR. ORD. HOLLANDIAE ET WESTFRISIAE, MDCXXVI”. Deze schoone poort bleef gespaard tot omstreeks 1870; toen is ze gesloopt en vervangen door de smakeloze poort, met een paardekop er boven; zeker als aanwijzing, dat daar nu de Universiteits-manage is.

Af en toe moesten de Staten ook nog wel eens kalmeerend optreden tegen de bursalen; zoo werd door hen op 8 November 1686 een nieuwe wet uitgevaardigd „om de buitensporigheden der bursalen te vermijden, en de bijeenwooning in orde te houden...”. In die wet lezen we o.a.:

„Ende alzoo niet als met de grootste ontsligtinge werd vernomen, dat sommige bursalen, volgende de quade exempelen van andere studenten, met een rappier, zijdgeweet, of andere wapenen, de straat gebruiken, waardoor zij in hare professie van andere studenten niet konnen werden onderscheiden, ende daarom het voorschreve gebruik, als strijdende tegen de modestie en de sedigheid van haar beroep, ten uitersten is opsprakelijk: dal daarom de voorschreve bursalen het gebruik en het dragen van alle zijdgeweet of andere wapenen, absolutelijk werd verboden; werdende de Heren Regens ende Subregens versogt en gelast daaromtrent een nauw en exact onderzoek te doen, ende indien zij iemand van de voorschreve bursalen daaraan souden mogen schuldig vinden, dat zij daarvan sonder eenige dissimulatie aan Curatoren ende Burgemeesteren opening en kennisse zullen geven, om alsdan daartegen sodanige ressentimenten getoond te werden, als zoodanig een wederspanningheid ende dissolute actien zullen meriteren...”. „Van gelijke zal ook den Schaftmeester van ’t voorschreve Collegium werden gewaarschouwd, dat hij gansch geen conversatie of familiariteiten van de bursalen in zijne huizinge zal hebben toe te laten, ende goede ordre te schikken, dat ook zulks in zijn afwezen niet en werde ondernomen, ende vooral daarop te letten, dat hij zig laat bedienen van eerlijke, sedige en welgemanierde dienstheden, ende zoo wanneer hij zal bevinden, dat zij met iemand van de bursalen eenige conversatie of familiariteit komen te houden, dat hij zig daarvan dan aanstonds zal ontslaan, ende de zake voorts bekend maaken aan de Heren Regens-

komen verbonden en van de groote Zondagsreizen, die er mee gepaard gaan, zoo is toch het stichten van een eigen Kerk niet onze zaak, maar hebben we te vragen allereerst en vooral of dit naar de Schrift geoorloofd en geboden is.

Hier roept men om eenheid ook in het kerkelijke als volgend uit ons beginsel, en daar zal men zoo maar een eigen afgescheiden Hollandsch kerkje gaan stichten. Geoorloofd om de taal, zal men zeggen: **Men leere de taal.** Men spreekt de Engelsche taal immers ook in zijn dagelijksch leven. Met een Hollandsche Kerk krijgt men een scheiding tusschen godsdienst en het dagelijksch leven. Zij, die in de Amerikaansche kerken de worsteling mee doorgemaakt hebben, weten al de bezwaren en gevaren aan zulk een scheiding in taal verbonden. Vooral voor de kinderen. En in Amerika waren het nog groote Hollandsche nederzettingen, waar men tenminste door scholen, dagelijksch gesprek enz. het Hollandsch nog lang bij houden kon. Maar toen allengs de kinderen meer het Engelsch leerden, toen bleef de Gereformeerde leer in de Hollandsche termen vervat voor een groot deel voor velen een gesloten boek. De Synode zoeke uit welke kerkengroep in en om Londen het dichtst bij ons staat en adviseere in die richting. Wij moeten ons wachten om ons **onnoedig** in eigen kerkelijk kringetje op te sluiten, maar waar we geplaatst worden onze roeping tegenover onze omgeving volvoeren, zoo immer mogelijk. Ook op kerkelijk gebied. De Kerk is geen liefhebberij-zaak.

Dr J. VAN LONKHUYZEN.

Zierikzee, 3 Mei 1937.

Tot zoover Dr v. L.

Ik acht, wat hij schrijft, belangrijk genoeg, om er plaats voor in te ruimen, en er op te antwoorden. In dit nummer heb ik voor het antwoord evenwel geen plaats meer. Volgende week hoop ik dus mijn eigen meening te zeggen.

K. S.

HET BOEK VAN DE WEEK

De levensroman van Dr H. Colijn.

Aan de uitnodiging van de Redactie van „De Reformatie”, om iets te schrijven naar aanleiding van mijn boek, dat onder bovenstaanden titel deze week van de pers kwam, heb ik gaarne gevolg gegeven, hoewel ik mij de mogelijkheid om over eigen werk te schrijven niet ontevreden heb. Wanneer een auteur zijn boek gebracht heeft, moet zijn geestesproduct voor zich zelf kunnen spreken.

en Subregens, teneinde ook de bursalen tot al zulke conversatie en familiariteiten aanleidinge geven hebbende, na behoren mogen werden gecensureerd.”

Het Staten-Collegie heeft meer dan twee eeuwen bestaan, maar de toestand in ons vaderland is in dit tijdsverloop sterk gewijzigd.

Bij de oprichting was het geheele leven van ons volk als doorweven met godsdienst en kerkelijkheid. Bij de opening van het Collegie verklaarde Jan van Hout, de secretaris van Leiden en van het curatorium: „De voornaamste bewegende oorzaak der stichting der Universiteit was de theologie”. En de nood der Kerk had de Staten „met een vaderlijke zorg bewogen zijnde over „tebrek deze Universiteit” doen besluiten binnen Leiden het Collegium Theologicum te stichten „omme daerinne, als in eenen queekhof, tot kosten en lasten van ’t gemeene landt, seker getal jongelingen souden werden opgevoet ende geoeffent en bequaem gemaakt ten dienste der kercken.”

Maar deze mentaliteit was niet blijvend; gaandeweg verminderde de waardeering van den godsdienst naar Gereformeerde belijdenis, vooral bij de aanzienlijken, en aan het einde der achttiende eeuw was de geest van hen, die de leiding hadden, onder de leuze „vrijheid, gelijkheid en broederschap” zoodanig gewijzigd, dat niet weinigen, ook in de Gereformeerde Kerk, uitzagen naar een „christendom boven geloofsverdeeldheid”. De Gereformeerde Staat had afgedaan. Het bewind van 1795 had dat van 1618—1619 overwonnen.

De laatste regent van het Staten-Collegie was de professor in de theologie Carolus Boers; de laatste onder-regent Ds Willem te Water. De regent werd in 1795, als Oranje-gezinde, door de patriotten uit zijn beide ambten ontzet.

Het Collegium-Theologicum werd in 1797 opgeheven en 28 October 1807 werd het grootste gedeelte er van voor afbraak verkocht. Een gedeelte der gebouwen bestaaf nog; ze worden gebruikt voor Universiteitsmanege c.a. en voor woning van den hortulanus van den academietuin.

Op het oude atrium der bursalen is in 1933 aangelegd en 18 September van dat jaar geopend een natuurgetrouwe reconstructie van den medicinalen kruidtuin door Professor Clusius in 1594 aangelegd in den Leidschen hortus, maar later daaruit verdwenen.

Leiden.

J. DE LANGE.

(Bronnen: Tegenwoordige staat der V. N.; F. v. Mieris, beschr. v. Leiden; G. D. J. Schotel, de academie te Leiden; P. J. Blok, gesch. eener Holl. stad; enz.)

POPULAIR-WETEN. SCHAPPELUKE SCHEISEN

Het Staten-Collegie te Leiden.

III. (Slot.)

In 1619 werd het toezicht over het Collegium toevertrouwd aan den bekwaamen en ijverigen contra-remonstrantschen predikant Festus Hommius, met last „de bursalen te examineren of zij gezond in leer en leven waren”. Daniël Sinapius werd sub-regent en Cornelis Boessens schaftmeester. Besloten werd voortaan geen studenten in het collegie te admitteeren dan zij, die, in tegenwoordigheid hunner collatoren, door kerke-dienaars waren geëxamineerd, en verzoeken van remonstrantsche alumnus, om in het college te mogen blijven, af te wijzen.

Van toen af zonden de steden hunne alumnus in steeds toenemend getal, zoodat het aantal „kamerken” voor bursalen belangrijk vermeerderd moest worden; het college werd „de ware en oprechte kweekhof van jonge Nazireers”, „de rechte oefenschool der welgezinde jeugd, die zich voor den dienst der Kerke wenschten te bereiden”.

Hommius werd in 1641 opgevolgd door Jacobus Revis. Het Collegium heeft na de komst van Hommius vele goede leermeesters gehad, onder welker opzicht en leiding een groot aantal bursalen bekwaamd werd tot goede leeraren in de Kerk of in de hogescholen, al bleven de kerkelijke twisten, die telkens weer in een of anderen vorm opdoken, ook hun invloed op het collegie uitoefenen.

Tusschen 1623 en 1778 werden er meer dan 1400 jongelingen in het Collegium opgenomen; hieronder behoorde ook, om er maar een te noemen, de beroemde geneeskundige Hermannus Boerhave, die eerst in Leiden theologie studeerde en daarna in Harderwijk medicijnen.

Het Collegium bewees niet alleen groote diensten aan onze Gereformeerde Kerk, maar ook aan buitenlandsche Kerken, wier studenten in de godgeleerdheid er in opgeleid en ondersteund werden. Deze buitenlandsche studenten werden „extranei” genoemd; ze werden daar op kosten der Staten onderhouden en onderwezen.

De Staten gaven geregeld blijken van waakzaamheid over hun stichting; de gebouwen werden goed onderhouden; zelfs vonden zij het in 1626 noodig om het Collegium te verfraaien, door

Wordt cor
regel niet
commentar
deze biogr
doende vo

Maar ge
teur nog
iets te zeg
En dat

Hel is d

Wij staa

zich vorige

dat nog n

geconcentr

leider der

Alle par

zich ger

met de h

den achte

Hel is s

Verleden

de Liberal

de hoogst

Jeude hee

MAAR HI

VAN COL

„Evenals

ALLE PA

tot de kap

Thorbee

weten kom

rale Staats

didaat te

van de an

„Die We

Schiller ee

Wat ik

zijn met d

antirevolu

gevaar.

Dat men

levensprin

Men ziet

persoonlij

kwaliteite

alleen voo

den, den

moed hee

gehad en

schoon me

wierp.

Maar da

die hem t

dat hij in

leefd heeft

den koop

der Libera

ter: IK ST

het roer

ijksoud, d

maken”.

„Dan is u

de Zondag

zondere sc

schijnlijk

Vooral

Het ant

„Och nee

noemen v

Natuurli

Verkiezi

Wij leer

niet-antir

gezwaard

Maar er

vaar, da

gaan zien

En dat

Wij mog

vergeven,

zien van

een niet-C

om het w

te peilen

wanneer

wat Dr. C

Calvinist

die hij in

vrucht va

Het zou

van groot

66k nog

Wie inge

nationale

werd door

zijn perso

niet het

Dr Colij

kunnen d

vandaag

nen doen,

vóór hem

is hij ons

uit het b

volkskarak

Onder c

boek wille

blijdschap

Want w

Calvinist

UIT DE HISTORIE

Dr. A. Kuiper Sr over de „onsterfelijkheid der ziel”.

Nog even wil ik antwoorden op Prof. Kuipers kritiek op mijn citeeren van Dr. A. Kuipers uitspraak over de „onsterfelijkheid der ziel”, zooals die te vinden is in „De Reformatie” van 22 Januari j.l.

Om het citeeren van deze uitspraak te verklaren, wil ik er vooraf aan herinneren, dat in het laatste van 1936 en begin 1937 een hardnekkig gerucht de rondte deed, dat er onder ons menschen zouden zijn, die de „onsterfelijkheid der ziel” loochenden! Ook Prof. Kuiper schreef hier meermalen over. En steeds werd de indruk gegeven, dat die beweering ontkening van de „onsterfelijkheid der ziel” eigenlijk zou zijn de loochening van het „VOORTBESTAAN der ziel”.

Dit was absoluut in strijd met de werkelijkheid. Niemand, volstrekt niemand loochende het voortbestaan der ziel. Later is dat ook wel zeer duidelijk gebleken. En nu geloof niemand meer dat er zulke loochenaars onder ons bestonden of nog bestaan.

Wat velen toen en ook nu nog beweren, was alleen dit, dat het minder juist is bij ongeloovigen te spreken van „onsterfelijkheid der ziel”, als men bedoelt het voortbestaan hunner zielen!

Natuurlijk bestaan ook de zielen der verworpenen, na hun dood voort, en dan wel in volle klare bewustheid van eigen staat en toestand. Niemand onder ons heeft ooit ook maar één milligram twijfel aan die waarheid in zijn ziel gehad! Maar het voortbestaan van die zielen der verdoemden is juist een voortbestaan-in-den-dood, een voortbestaan, dat een voortdurend sterven is! Terwijl dan het voortbestaan van de zielen der geloovigen is een voortbestaan-in-het-leven, een voortbestaan dat voortdurend leven is. Men denke aan het woord van Prof. Bavinek (Dogm. IV° p. 648) „Leven is bij haar (= de Heilige Schrift) nooit alleen voortbestaan en dood is nimmer aan vernietiging gelijk, maar leven sluit in gemeenschap met God en dood is gemis aan Zijne genade en gunst”.

Al had mij reeds meermalen getroffen, dat Dr. A. Kuiper, wanneer hij zich opzettelijk met dien term „onsterfelijkheid der ziel” bezig hield, dit bezwaar tegen dien term telkens aan gaf.

Wel spreekt hij talloze malen heel gewoon van „onsterfelijkheid” der ziel in den zin van „voortbestaan” der ziel, maar mij waren in zijn werken drie plaatsen bekend, waarin hij zijn kritiek op die uitdrukking uitoefent. Een kritiek ongeveer gelijk aan die, welke te vinden is in het boek van Prof. Vollenhoven: Het Calvinisme enz. noot 40. Die kritiek gaf Dr. Kuiper voor het eerst in een artikel in „De Heraut” van 24 Dec. 1869. Later is dit artikel in brochure-vorm bij honderdtallen in den lande verspreid. Dan sprak hij erover in zijn dogmatiek-colleges van 1885/86 (Locus de Peccato) en van 1891 (Locus de Consummatione Saeculi). Ik heb toen om deze kritiek weer aan de vergetelheid te ontrukken het Heraut-artikel gekozen omdat dat door Dr. Kuiper zelf was geschreven. Zakelijk kwamen de drie genoemde betoogen toch overeen.

Nauwkeurig gaf ik een teekening van de historische entourage van het citaat, en nadrukkelijk gaf ik aan, dat Dr. Kuiper dit schreef tegen de rationalistische opvatting van de „onsterfelijkheid der ziel”. Maar al is het van veel belang te weten tegen welken vijand een wapen wordt gezwaaid, dit neemt niet weg, dat het wapen zelf goed en deugdelijk en waar moet zijn en ook „op zichzelf” bekeken mag en moet worden. Daarom leek mij het weergegeven citaat met zorgvuldige historische omlijsting geheel geoorloofd en ter opklaring van den verworpen toestand van het debat buitengewoon nuttig.

Als Dr. Kuiper dan schrijft: „Onsterfelijkheid der ziel” is een uitdrukking, die voor het Evangelie niet kan bestaan. „Onsterfelijk” is wat „niet sterft” en het Evangelie leert juist, dat de ziel dood is en dood blijft, zoolang ze niet door Christus ten leven gewekt wordt”, dan geldt zoo’n uitspraak onverschillig tegen wien ze wordt gericht.

Prof. Kuiper reageerde tegen dit artikel van mij in „De Heraut” van 7 Febr. En tot mijn stomme verbazing stelde Prof. Kuiper mij in dat artikel voor als iemand, die Dr. Kuiper liet beweren, dat de ziel na den dood niet zou voortbestaan! Prof. K. schreef n.l.: „hij (Dr. Kuiper Sr) heeft nooit ontkend, maar juist op grond van de Schrift beloofd, dat de dood een scheiding is tusschen ziel en lichaam en de ziel na den dood voortbestaat. Dat nu wordt betwist”.

Werkelijk ik wist niet wat ik las! Want in het bewuste artikel had ik n.l. gezegd: „U spreekt van zelf dat niemand er ook maar in de verste verte aan gedacht zal hebben, het voortbestaan der ziel te loochenen. Wie zoo iets zou doen plaatst zich

Wordt commentaar nodig, dan pleit dit in den regel niet voor het gegeven boek. Ik hoop dat die commentaar voor dit werk niet noodig is en dat deze biografie van onzen Minister-President voldoende voor zich spreken zal.

Maar gelukkig liet het verzoek van den Redacteur nog een andere mogelijkheid open, n.l. om iets te zeggen „naar aanleiding” van dit boek.

En dat doe ik graag.

Het is dit.

Wij staan vlak voor de Kamerverkiezing en wie zich vorige verkiezingen herinnert, heeft gemerkt, dat nog nooit de geheele verkiezingsactie zich zóo geconcentreerd heeft om den persoon van den leider der antirevolutionaire partij als dit jaar.

Alle partijen bemoeien zich met hem en zien zich genoodzaakt hun verkiezingsactie te voeren met de hoog oprijzende figuur van Dr. Colijn op den achtergrond.

Het is soms op het ridicule af.

Verleden week vond ik een propagandablad van de Liberale Partij in mijn bus, dat aanving met de hoogst merkwaardige woorden: „Van Lidt de Jende heeft een korter Regeeringsdienst dan Colijn. MAAR HIJ IS EEN MAN VAN HET FORMAAT VAN COLIJN”!! En even verder slaat te lezen: „Evenals Colijn OOGST HIJ DEN LOF VAN ALLE PARTIJEN...” Het is letterlijk geciteerd tot de kapitale letters toe.

Thorbecke zou zich in zijn graf omkeeren als hij wisten kon, dat de eenmaal oppermachtige Liberale Staatspartij zich genoodzaakt ziet, haar candidaat te meten met de maat, die aan den leider van de antirevolutionaire partij ontleend is.

„Die Weltgeschichte ist das Weltgericht”, sprak Schiller eenmaal. Maar deze opmerking is terloops.

Wat ik wilde opmerken is dit. Wij mogen blij zijn met de waardeering, die Dr. Colijn van niet-antirevolutionaire zijde ontvangt. Maar er dreigt gevaar.

Dat men Dr. Colijn waardeert is ondanks zijn levensprincipe. Dat neemt men op den koop toe. Men ziet in hem de krachtige figuur, de sterke persoonlijkheid, die weet wat hij wil en die de kwaliteiten heeft om te regeeren. Regeeren is niet alleen vooruitzien, regeeren is ook weerstand bieden, den moed hebben impopulair te zijn. Dien moed heeft Dr. Colijn in hachelijke crisisdagen gehad en achteraf stelt men hem in het gelijk, of schoon men hem in de crisisdagen zelf met steenen wierp.

Maar dat men Colijn achteraf de eere geeft, die hem toekomt, vindt niet hierin zijn oorzaak, dat hij in dat alles zijn beginsel beleden en beleefd heeft. Nogmaals: men heeft dat beginsel op den koop toe genomen. Het zelfde verkiezingsblad der Liberale partij, zegt op de binnenpagina: „Piet: IK STEM COLIJN. Hij is een vent. Hij houdt het roer flink in handen. Al die politiek laat me ijskoud, dat moeten ze in Den Haag maar uitmaken”. Waarop de Liberale partij antwoordt: „Dan is u zeker antirevolutionair. Dan is u voor de Zondagsrust tot het uiterste. U is voor de bijzondere school boven de openbare. En u is waarschijnlijk goed kerkisch?”...

Vooraf dat laatste is kostelijk! Het antwoord is, dat de kiezer natuurlijk zegt: „Och nee man, ik ben, wat ze in de wandeling noemen vrijzinnig...”

Natuurlijk stemt hij dus niet op Colijn.

Verkiezingslectuur kan leerzaam zijn.

Wij leeren er dit uit, dat de lof, dien Colijn van niet-antirevolutionaire zijde oogst, hem wordt toegeswaaid om zijn persoon, ondanks zijn beginsel.

Maar er is reden te waarschuwen voor het gevaar, dat wij het levenswerk van Dr. Colijn óók los gaan zien van zijn beginsel.

En dat zou fataal zijn.

Wij mogen het onzen politieken tegenstanders vergeven, dat zij den persoon van Dr. Colijn los zien van zijn belijdenis — het is nu eenmaal voor een niet-Calvinist moeilijk, zoo niet onmogelijk, om het wezen en de kracht van het Calvinisme te peilen — maar het zou in óns onvergeeflijk zijn, wanneer wij dit uit het oog gingen verliezen. Al wat Dr. Colijn gedaan heeft, is niet anders dan zijn Calvinistische beginselen beleven. Al de arbeid, die hij in dienst van zijn land gedaan heeft, was vrucht van het beginsel, waaruit hij leeft.

Het zou verkeerd zijn in Dr. Colijn een man van groot formaat te zien, die gelukkig bovendien óók nog Calvinist is.

Wie ingedrongen is in het leven van deze groote nationale figuur, heeft gezien, dat Colijn groot werd door zijn beginsel. Natuurlijk komen daar zijn persoonlijke eigenschappen bij, maar zij zijn niet het criterium van zijn levenswerk.

Dr. Colijn heeft heel veel voor ons land en volk kunnen doen — méér dan menigeen onder ons vandaag nog vermoedt — maar hij heeft het kunnen doen, omdat hij Calvinist was. Evenals Kuiper vóór hem en vóór dezen Groen van Prinsterer, is hij ons volk tot zegen geweest omdat hij leeft uit het beginsel, waarin de grondtoon van ons volkskarakter spreekt.

Onder dit licht heb ik Dr. Colijn ook in mijn boek willen plaatsen. En daarom heb ik met groote blijdschap aan dit werk kunnen arbeiden.

Want wie in Dr. Colijn de drager ziet van het Calvinistisch beginsel, en dit als uitgangspunt bij

zijn biografische studie aanvaardt, krijgt ook nog iets anders te zien.

En dit wil ik als tweede opmerking, naar aanleiding van mijn boek, hier zeggen.

Dr. Colijn is volbloed kind der Scheiding van '34. Men leert nooit het leven van een groot man verstaan, wanneer men niet terugrijdt naar zijn voorgelicht. Deze waarheid heeft mij er toe genoopt iets meer te weten te komen van het geslacht der Colijns. Ik heb er de reizen naar de Haarlemmermeer en het land van Heusden en Altena voor over gehad. En hoe zijn die tochten beloofd!

De vader van Dr. Colijn werd geboren in 1833, het jaar vóór de Afscheiding. Merkwaardig jaartal.

En hij groeide op in het land, waar de vervolgingen tegen de Afscheidenen zwaar gewoed hebben. Gezelle Meerburg, de pastor loci van Almerik, heeft het inderdaad zwaar te verduren gehad en zijn geloofsgenooten met hem.

De jaren na '34 hebben het geslacht van de Colijns gestempeld. Persoonlijk heb ik vader Anthonie Colijn nooit gekend, maar hoe lief is mij deze gave figuur geworden, door alles wat ik van menschen, die hem wel gekend hebben, gehoord heb. Geworfeld heeft deze eenvoudige landbouwer met zijn God om mannen, die in Staat en Kerk en Wetenschap weer vragen zouden naar het Reformatorische beginsel.

En nu laat God de vrucht van die worsteling rijpen in zijn eigen gezin. Vader Colijn zelf heeft het eerst niet eens gemerkt. Hoe heeft hij zijn oudsten jongen langen tijd belet den gang te gaan, dien hij naar Gods verborgen Raad gaan moest. Maar straks wordt hem geopenbaard, dat Gods wegen hooger zijn dan onze wegen en dan is het goed. En zie nu Gods wondervollen gang door de eeuwen.

In Utrecht wordt het feit herdacht, dat voor honderd jaar de Afscheiding plaats had.

Niemand minder dan de Minister-President Dr. Colijn leidt deze samenkomst. En ter vergadering wordt een telegram voorgelezen dat afkomstig is van den doodzieken Professor Hoekstra. Hij laat seinen: „Wij zijn in den geest in uw midden. Dit zou De Cock nooit hebben kunnen vermoeden, dat in de vergadering na 100 jaren ter herdenking van de Afscheiding, de Minister-President van Nederland de voorzitter zou zijn. Dit is van den Heere geschied en het is een wonder in onze oogen...”

Professor Hoekstra moet gevoeld hebben, of schoon hij van het voorgelicht van de Colijns waarschijnlijk niets af wist, dat God hier bezig was de „zaaksgerechtigheid” zooals onze vadersen het vroeger noemden, van Zijn volk, dat Hij reeds tot zich genomen had, op aarde te gedenken en te volvoeren.

Wie niet aangestoken werd door de dialectische theologie, en dus nog leeft uit de verbinding van „Schrift en Historie” en waarde hecht aan de lessen van hetgeen ons het „daar staat geschreven en daar is geschied” te openbaren geven, ziet de figuur van onzen Minister-President onder verrassend licht. Of heeft het ons niets te zeggen, dat het nakroost van hen, die uit kracht van hun „liberale beginselen” de spelbrekers van 1834, als „munt in Nederland niet gangbaar” het land uitgehannen hebben, zich nu graag om dezen zoon der Scheiding scharen, en in een verborgen hoekje van hun hart hopen, dat hij toch maar Minister-President blijven zal, omdat, zonder dat zij het zelf zien, hij het Reformatorisch beginsel der Afscheiding weer tot gelding bracht en alleen hierdoor in bange crisisdagen, dagen van geestelijken en stoffelijken nood, ook dit liberale nakroost behoeft voor de stormen, welke het buitenland rondom ons verteerd hebben?

Mijn boek is een poging hiervan iets te laten zien.

Nooit is het leven van eenig mensch, dien God met de leiding van een volk of volksgroep belast, te verklaren uit zijn subjectieve verhouding tot God. God verkiest in genade over Zijn volk.

Hij grijpt, naar dialectisch begrip, gelukkig maar niet als een bliksemschicht zoo nu en dan in den gang van het wereldleven in. Neen, Hij houdt de draden van het bestuur van wereld en volkenleven in Zijn almachtige Hand en volvoert in deze bedeeeling Zijn Raad. Wij zien en aanbidden Gods heiligen gang door den loop der historie en belijden, dat Hij het is, die de spanning der eeuwen draagt en volksgeschiedenis tot volksgericht maakt.

Wie dit verstaat, begrijpt ook den dieperen achtergrond van het motto, dat op de titelpagina van mijn boek een plaats vond:

„Het beste wat een groot man ons kan nalaten, is het voorbeeld hoe hij is geworden.”

Hoe hij is geworden, niet in eigen kracht en persoonlijke kwaliteiten, maar onder de leiding Gods, als instrument in Zijn hand.

RUDOLF VAN REEST.

Zondagsreizen, och het stichten k, maar hebben ral of dit naar

in het kerkelijke ar zal men zoo sch kerkje gaan en zeggen: Men che taal immers t een Holland- ag tuschen gods- Zij, die in de nee doorgemaakt evaren aan zulk ral voor de kin- groote Holland- ste door scholen, ech nog lang bij nderen meer het ormeerde leer in een groot deel ynode zoekte uit het dichtst bij ng. Wij moeten eigen kerkelijk geplaatst wor- eving volvoeren, elijk gebied, zaak.

ONKHUYZEN.

genoeg, om er antwoorden. In d evenwel geen dus mijn eigen

K. S.

WEEK

Colijn.

actie van „De ar aanleiding nden titel deze gaarne gevolg heid om over sd heb. Wan- it heeft, moet unnen spreken.

t twee eenwen derland is in

leven van ons t en kerksch- zie verklaarde eiden en van ewegende oor- was de the- e Staten „mel de over tge- luiten binnen t te stichten of, tot kosten r getal jonge- geoeffent en iercken.”

lijvend; gaan- van den gods- is, vooral bij her achttiende iding hadden. t en broeder- weinigen, ook en naar een eheid”. De Ge- d bewind van onnen.

Collegie was us Boers; de Valer. De re- nde, door de el.

in 1797 opge- grootste ge- Een gedeelte den gebruikt r woning van

n is in 1933 jaar geopend den medici- usius in 1594, maar later

E. LANGE.

S.; F. v. Mieris, ademie te Lel- k; enz.)